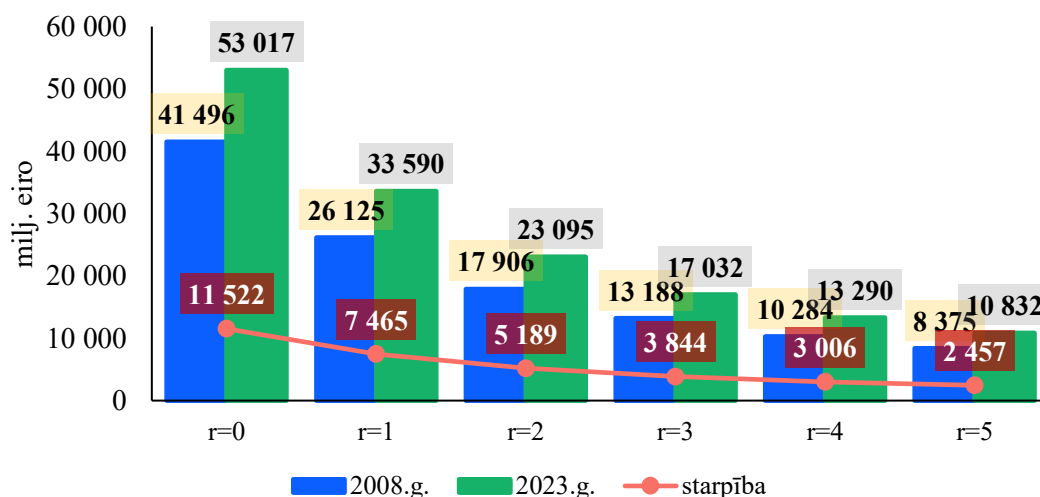

Meža nozares situācijas raksturojums

Meža nozari veido mežsaimniecība un kokrūpniecība¹. Meža nozares situācijas raksturojums veidots atbilstoši Meža likuma² 4.panta 4. daļā norādītajiem rādītājiem, kā arī sniedzot meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtējumu atbilstoši likuma 2.panta 3.daļas nosacījumiem. Meža nozares situācijas raksturojums balstīts Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” 2024.gada pētījumā³.

Meži Latvijā klāj 53% valsts teritorijas, līdz ar to meži ir ievērojams Latvijas dabas kapitāls. Meža kā valsts kapitāla novērtējums un vērtību izmaiņas sniedz priekšstatu par meža monetizējamo vērtību Latvijā. Salīdzinot stāvokli pēc meža statistiskās inventarizācijas (turpmāk – MSI) datiem par meža resursiem 2008. gadā un 2023.gadā aprēķinātā vērtība pie 3% interešu likmes mainās no 13 188 līdz mlj. euro 2008.gadā uz 17 032 mlj. euro 2023.gadā, t.i., pie līdzvērtīgiem finanšu aprēķina nosacījumiem meža kapitāla vērtība ir pieaugusi. Aprēķinātā meža kā kapitāla vērtība pie dažādiem interešu procentiem redzama 1.attēlā.

1.att. Aprēķinātā meža kapitāla vērtība 2008.g. un 2023.g. atkarībā no izmantotās interešu likmes, mlj. euro

Avots: LVMI “Silava” pētījums

Saskaņā ar SKDS aptaujas datiem⁴ 86% iedzīvotāju Latvijā apmeklēt mežu, tostarp 70% gadījumu ar mērķi pastaigām un priekšroku dod mežam, kuru veido skrajas (caurredzamas) audzes. Latvijā fiziskajām personām ir tiesības uzturēties un brīvi pārvietoties valsts un pašvaldības mežā, kā arī vākt savvaļas ogas, augļus, riekstus un sēnes, izņemot īpaši vērtīgās dabas teritorijās. Līdz ar to vieni no nozīmīgākajiem meža ekosistēmas pakalpojumiem sabiedrībai ir pieejami. A/s “Latvijas valsts meži” ir izveidojusi 300 bezmaksas atpūtas vietas dabā Latvijas iedzīvotājiem un viesiem.

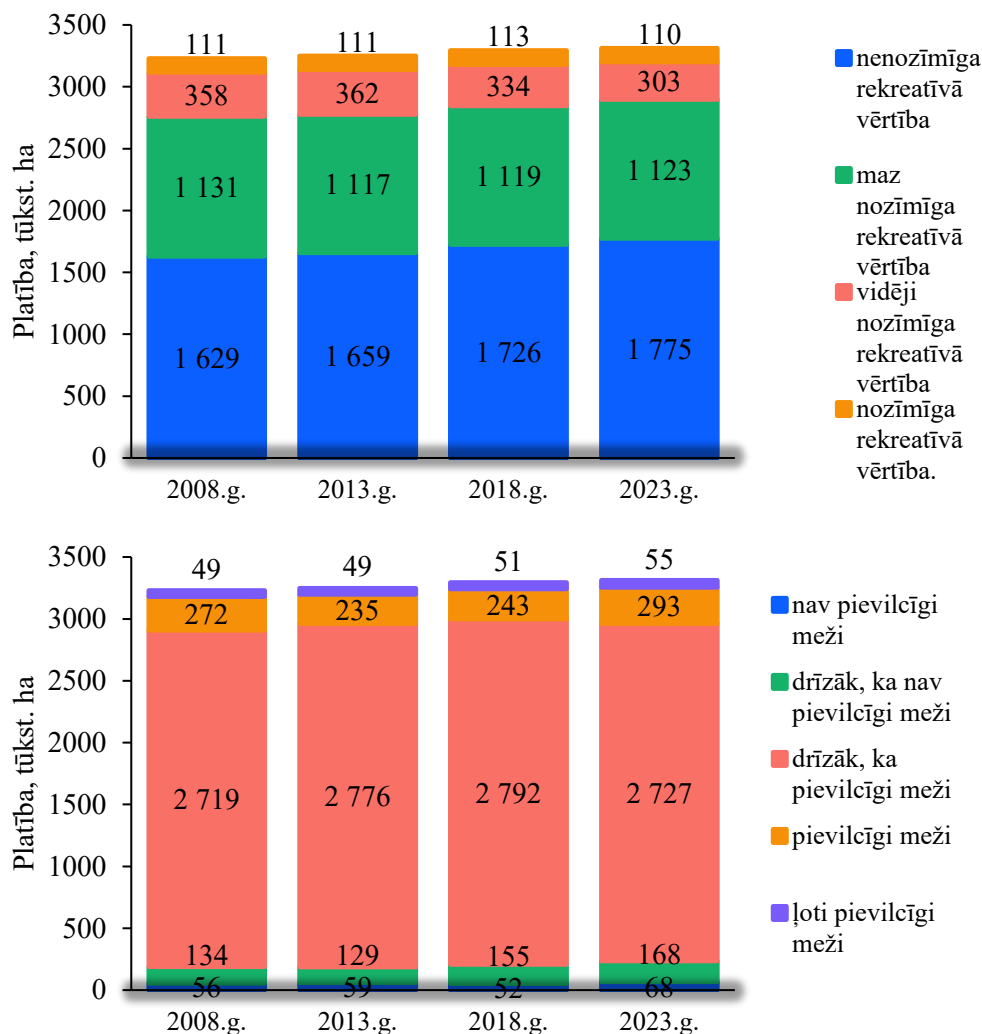
¹ <https://likumi.lv/ta/id/276929-par-meza-un-saistito-nozaru-attistibas-pamatnostadnem-2015-2020-gadam>

² <https://likumi.lv/ta/id/2825-meza-likums>

³ <https://www.lbtu.lv/lv/projekti/apstiprinatie-projekti/2024/atbalsts-meza-nozares-strategiska-dokumenta-izstradei>

⁴ <https://www.zm.gov.lv/lv/media/16547/download?attachment>

Mežu sadalījums pēc to potenciālās rekreācijas vērtības (in situ piemērotība rekreācijai) un vizuālā pievilcība dažādos gados atspoguļota 2. attēlā.

2.att. Meža sadalījums pēc rekreācijas vērtības potenciāla un vizuālās pievilcības pa gadiem, tūkst. ha

Avots: LVMI “Silava” pētījums

Atbilstoši izmantotajai aprēķinu metodikai in situ rekreatīvā vērtība uzrāda samazinājuma tendenci, savukārt vizuālā pievilcība paaugstinājumu, potenciālā melleņu un brūkļu raža nav ievērojami mainījusies.

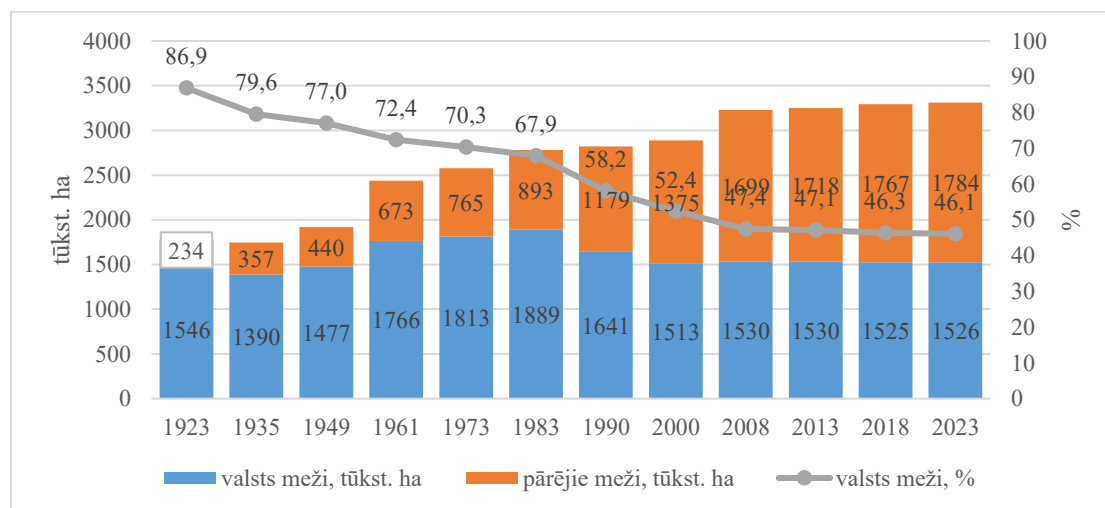
Meža apsaimniekošanas ilgtspējas raksturošanai Latvijā ar Ministru kabineta 2013. gada 7. maija noteikumiem Nr. 248 “Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtība”⁵ apstiprināta nacionālā kritēriju un indikatoru sistēma, ievērojot Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus. Nacionāli apstiprināti seši kritēriji un 34 indikatori, kuru vērtību tendences pa gadiem sniedz priekšstatu par meža un saistītās nozares attīstību. Informācija tiek regulāri sniegta arī starptautiskajam izvērtējumam Forest EUROPE procesa ietvaros⁶. Tā kā Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritēriju un indikatoru sistēma aizvien tiek pilnveidota, tad papildus

⁵ <https://likumi.lv/ta/id/256891-meza-ilgtspējīgas-apsaimniekošanas-novērtēšanas-kartiba>

⁶ <https://foresteurope.org/about/>

nacionālajiem indikatoriem parādīti arī atsevišķi papildrādītāji. Skaitlisko rādītāju avots ir Meža resursu monitoringa pilnu ciklu dati.

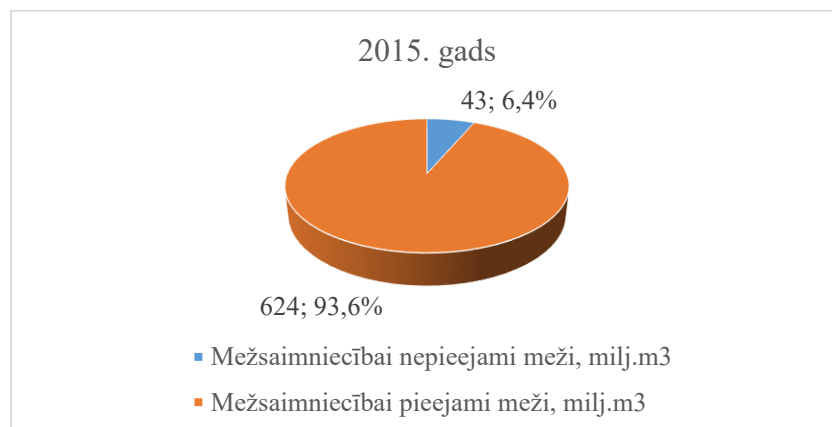
1. kritēriju "Meža resursu saglabāšana, atbilstoša uzlabošana un to ieguldījums globālajā oglekļa apritē" raksturo virkne rādītāju jeb indikatoru - *meža platība*, tostarp koksnes ieguvei pieejamā un nepieejamā meža platība; *augošu koku krāja*; *mežaudžu vecumstruktūra*; *oglekļa uzkrājums*.

3.att. Meža platības dinamika sadalījumā pa īpašnieku veidiem, tūkst. ha, %

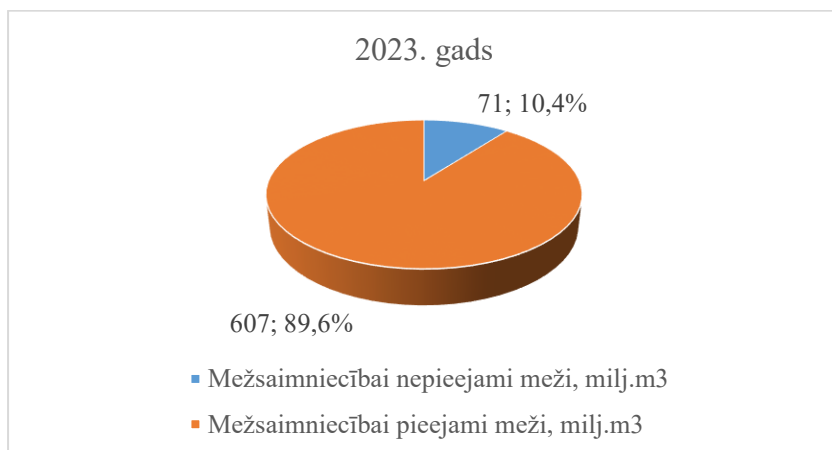
Avots: LVMI "Silava" pētījums

Kā redzams 3.attēlā mežu kopējā platība nesamazinās, pēdējā desmitgadē uzrādot nelielu meža platību pieaugumu.

4.att. Augošu koku krāja mežsaimniecībai pieejamos un nepieejamos mežos, milj. m³, %

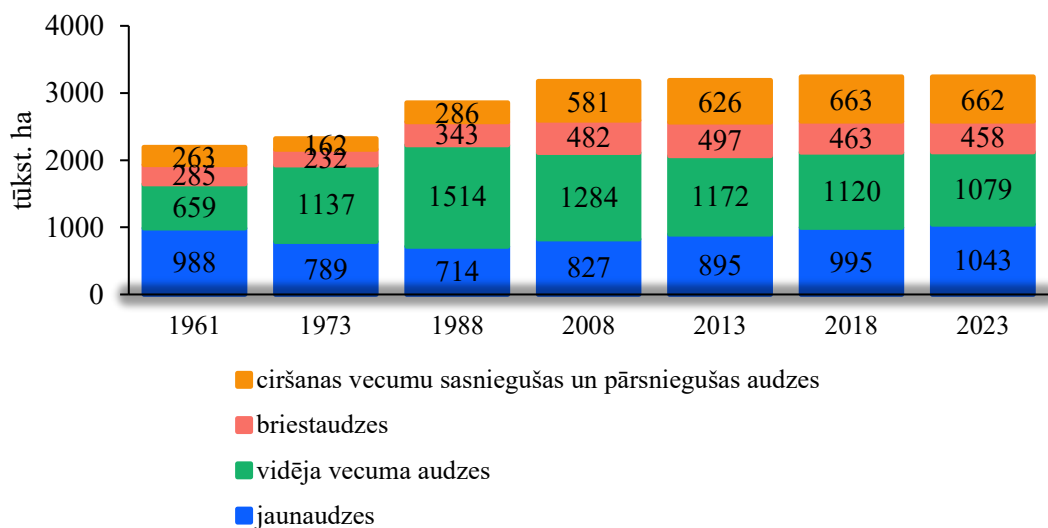
Avots: LVMI "Silava" pētījums

5.att. Augošu koku krāja mežsaimniecībai pieejamos un nepieejamos mežos, milj. m³, %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

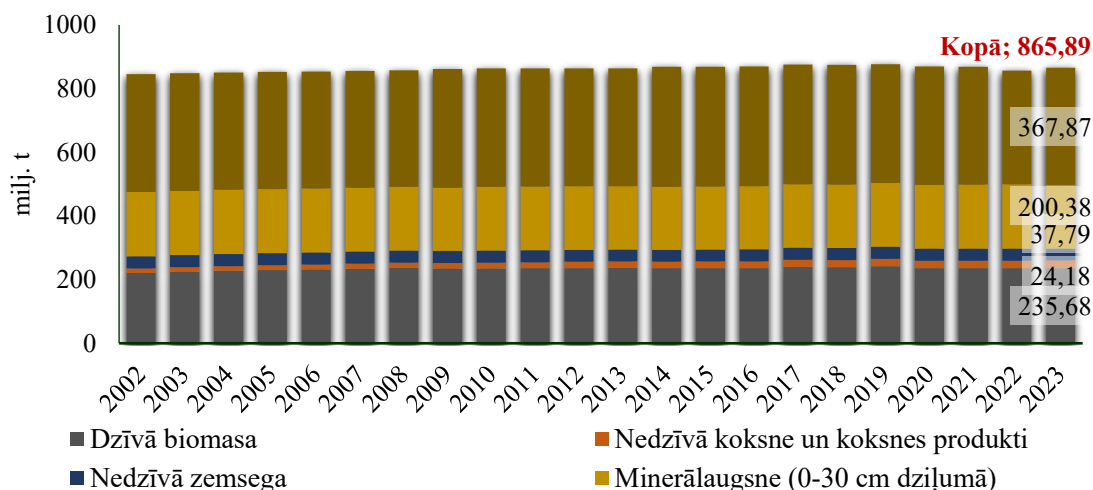
Augošo koku krāja mežsaimniecībai nepieejamos mežos desmitgadē ir palielinājusies (4., 5. att.) par 4%.

6.att. Latvijas mežaudžu vecumstruktūra un tās dinamika, tūkst. ha

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Mežaudžu vecumstruktūras izmaiņas desmitgadē nav būtiskas, uzrādot nelielu ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo mežaudžu platību pieaugumu, savukārt briestaudžu un vidēja vecuma audžu platību samazinājumu. Tas liecina par mežu vecumstruktūras nevienmērīgumu, kā arī ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo mežaudžu uzkrāšanos.

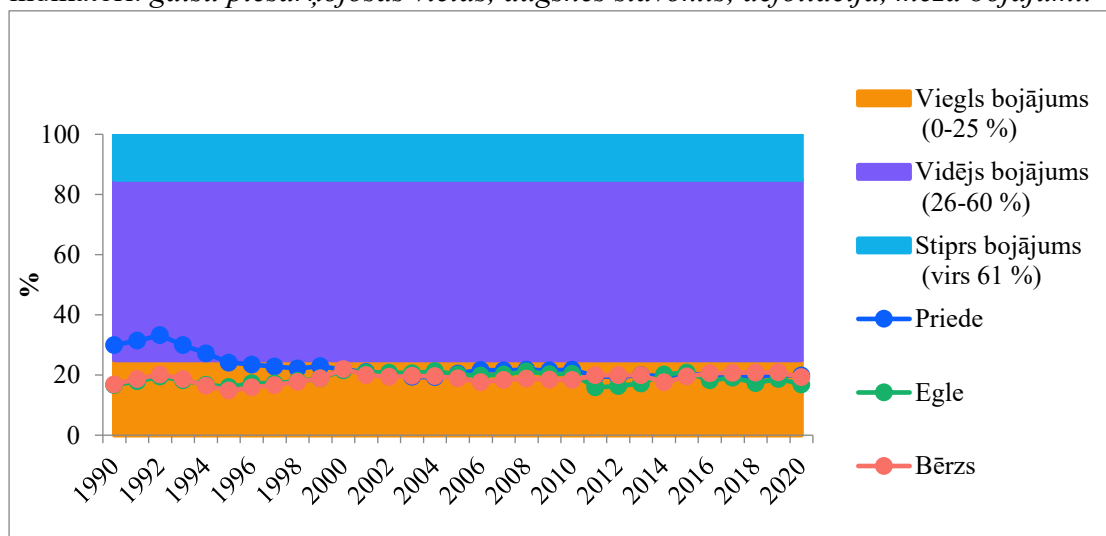

7.att. Oglekļa uzkrājums Latvijas mežos un koksnes produktos, milj. t

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Oglekļa uzkrājums Latvijas mežos un koksnes produktos desmitgadē nepieaug, kas norāda uz oglekļa piesātinājuma mežaudžu dzīvajā biomasā sasniegšanu un meža oglekļa piesaistes potenciāla robežu.

2.kritēriju "Meža ekosistēmu veselības un dzīvotspējas uzturēšana" raksturo sekojoši indikatori: *gaisu piesārņojošās vielas, augsnes stāvoklis, defoliācija, meža bojājumi*.

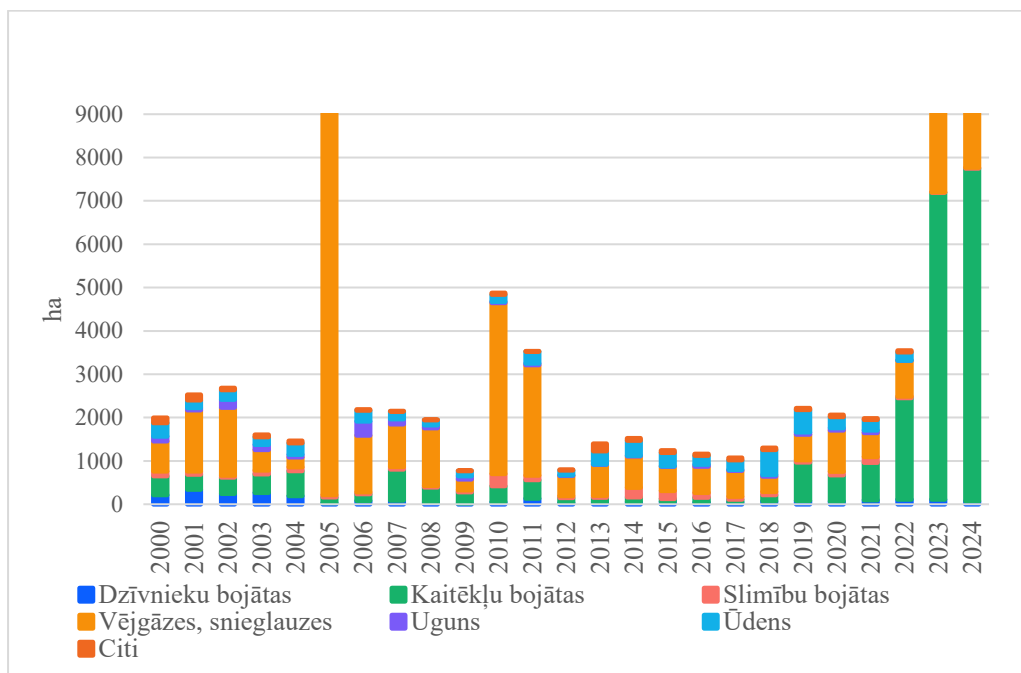

8.att. Vidējā defoliācija, %

Avots: LVMI "Silava" Pirmā līmeņa gaisa piesārņojuma ietekmes novērtēšanas monitorings

Būtiska koku vainagu stāvokļa veselības pasliktināšanās pēdējā desmitgadē nav novērota visām koku sugām un ir vērtējama kā laba⁷.

⁷ I līmeņa meža veselības stāvokļa monitorings chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.silava.lv/images/Petijumi/Nacionalais-meza-monitorings/I-limena-GPIN-monitorings-rezultati/2023-I-limena-GPIN-monitorings-Parskats.pdf

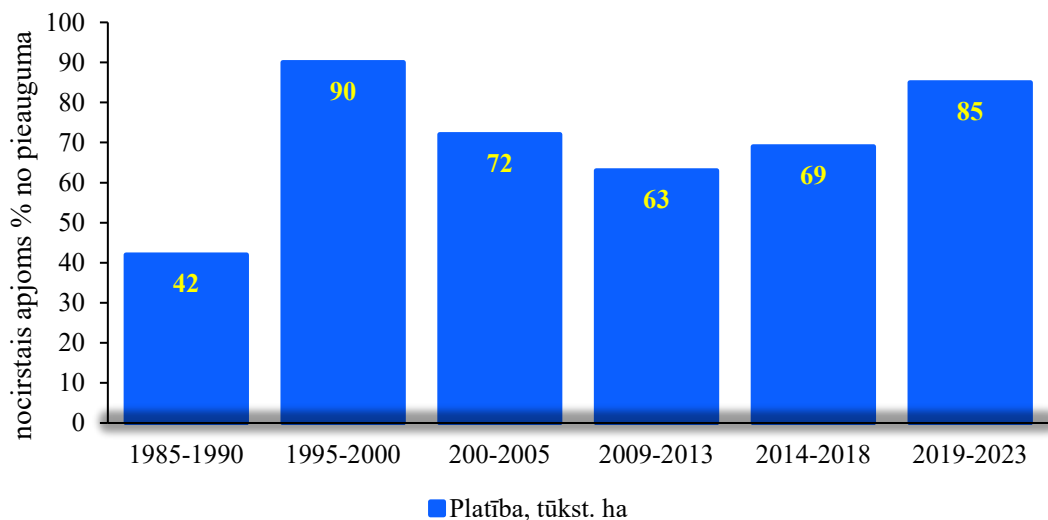

9.att. Bojā aizgājušas audzes, ha

Avots: VMD

Pēdējos 2 gados ievērojami audzis kaitēkļu bojāto bojā gājušo audžu īpatsvars (9.att.), kas skaidrojams ar egļu astoņzobu mizgraužu masveida savairošanos. Mizgrauzis bojā galvenokārt pieaugušas un novecojošas egļu audzes. Latvijā mizgrauža ietekmes mazināšanai tika ieviesti terminēti saimnieciskās darbības ierobežojumi un aizsardzības pasākumus egļu mežaudzēs. Mizgrauža radītie zaudējumi kopumā Eiropā mērāmi simtos miljonu eiro un saistīti ar masveida sanitārajām cirtēm, koksnes cenas kritumu pārprodukcijas dēļ un biotopu degradāciju. Prognozējams, ka mizgrauža ietekme pakāpeniski mazināsies.

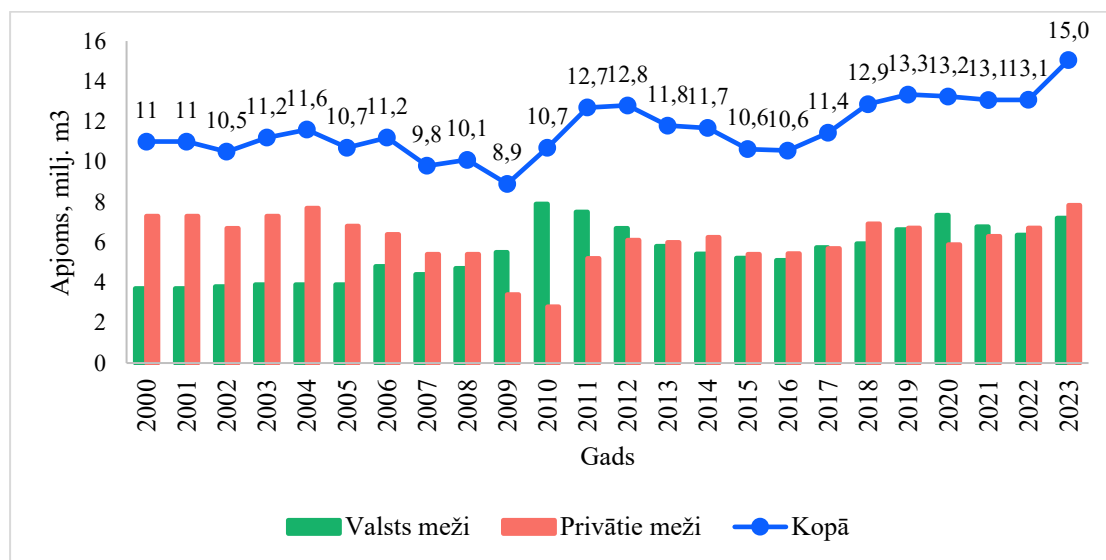
3.kritēriju "Meža produktīvo funkciju uzturēšana un attīstība" raksturo indikatori: koksnes ikgadējais pieaugums un koksnes ieguves apjoms, pārdoto apaļo kokmateriālu apjoms, nekoksnes produkti, pakalpojumi, meža apsaimniekošanas plānošana.

10.att. Nocirstais apjoms attiecībā pret augošu koku krājas pieaugumu, %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

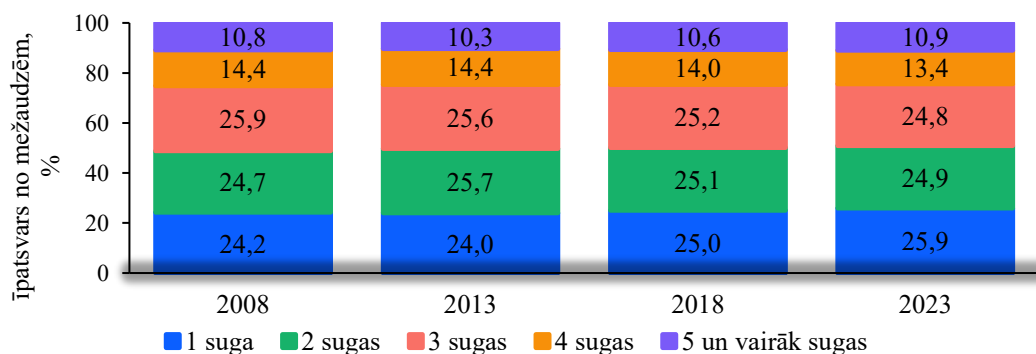
Audzis nocirstais apjoms attiecībā pret augošu koku krājas pieaugumu, kas saistīts gan ar ciršanas vecumu vai caurmēru (privātos mežos) sasniegušo mežaudžu īpatsvara pieaugumu, gan ar ģeopolitikās situācijas izmaiņām, kas radīja koksnes resursu pieprasījuma augumu.

11.att. Pārdotais apaļo kokmateriālu apjoms pa gadiem pēc VMD, m³

Avots: LVMI "Silava" pētījums

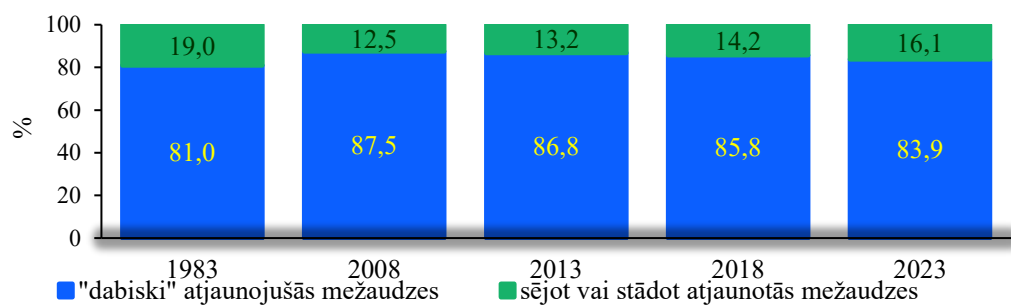
4.kritēriju "Meža ekosistēmu bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša uzlabošana" raksturo indikatori: *koku sugu sastāvs; meža atjaunošana; mežaudžu dabiskums; introducētās koku sugas; atmirusi koksne; ģenētiskie resursi, ainavas raksts; apdraudētās meža augu un dzīvnieku sugas; aizsargātie meži.*

12.att. Koku sugu skaits kokaudzē (īpatsvars no mežaudzēm), %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

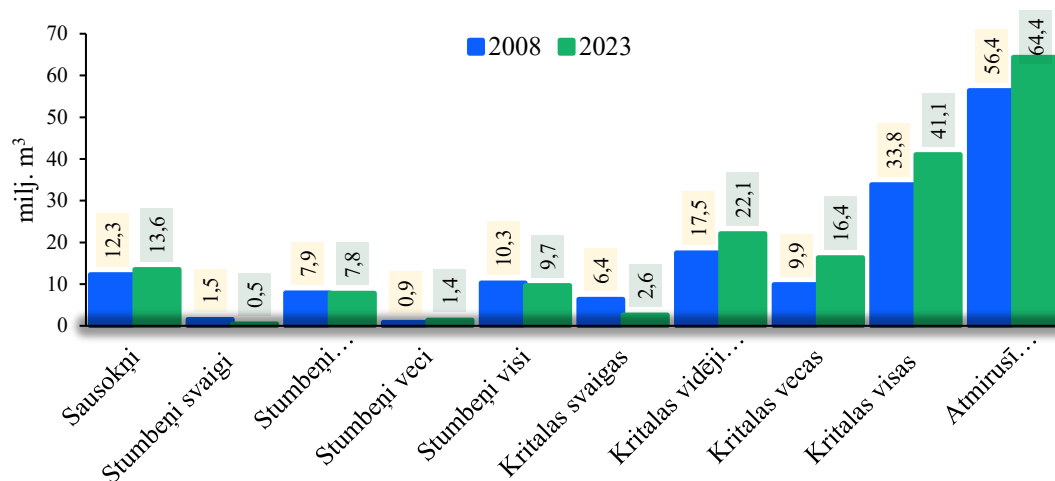
Mežaudžu īpatsvara sadalījums starp vienas sugas līdz 5 un vairāk sugu skatam kokaudzē saglabājas stabils (12.att.). Mežaudžu īpatsvars ar vienu sugu kokaudzē saistīts ar nabadzīgo meža tipu īpatsvaru Latvijā – silā, mētrajā un lānā valdoša koku suga ir priede, kurai minētie augšanas apstākļi ir piemēroti.

13.att. Atjaunojušās un atjaunotās mežaudzes, platība, %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Sējot vai stādot atjaunoto audžu īpatsvars desmitgadē ir ar pieauguma tendenci (13.att.). Ģenētiski augstvērtīga stādāmā materiāla izmantošana meža atjaunošanā ir iespēja uzlabot audžu ražību un pielāgošanās spēju notiekošajām klimata izmaiņām.

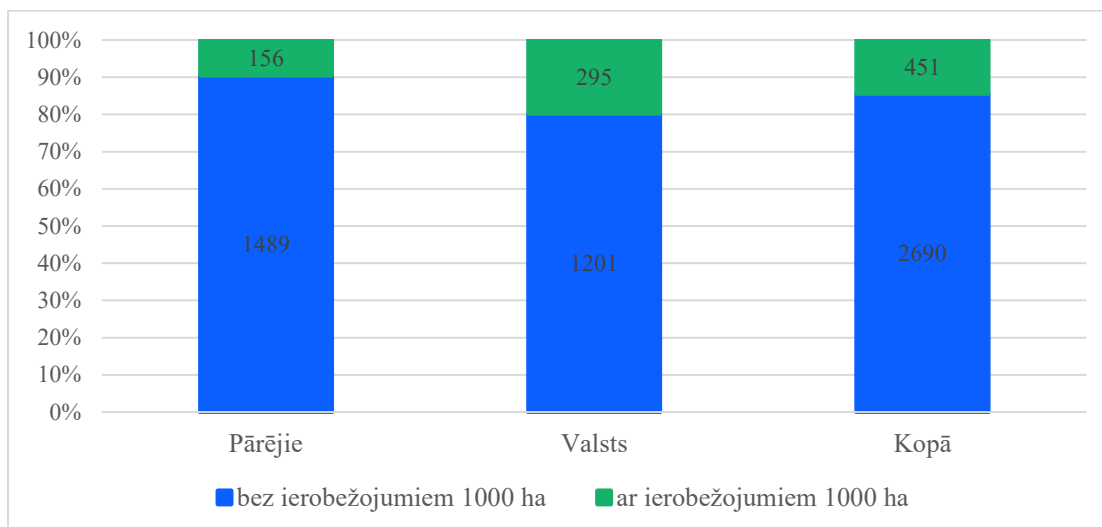
14.att. Atmirušī koksnes mežaudzēs, m³

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Atmirušās koksnes apjoms mežaudzēs kopā un pa veidiem ir pieaudzis (14.att.). Tas saistīts ar meža bojājumu apjoma pieaugumu, jo īpaši egļu astonezību mizgraužu bojājumiem egļu audzēs.

1. Pielikums

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņēm 2026.- 2050. gadam

15.att. Inventarizētā meža platība ar mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem 2024.gadā, tūkst. ha

Avots: CSP (VMD)

Meža platība ar mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem 2024.gadā valsts zemēs ir divreiz lielākā platībā kā pārējos. Pēdējā desmitgadē platības pieaugušas par 60,3 ha.

1. tab. Meža putnu indeksa dinamika

Kompleksais indikators ⁸	2020.	2021.	2022.	2023.
Latvijas meža putnu indekss LFoBI-2015	90,86	78,57	66,01	87,13

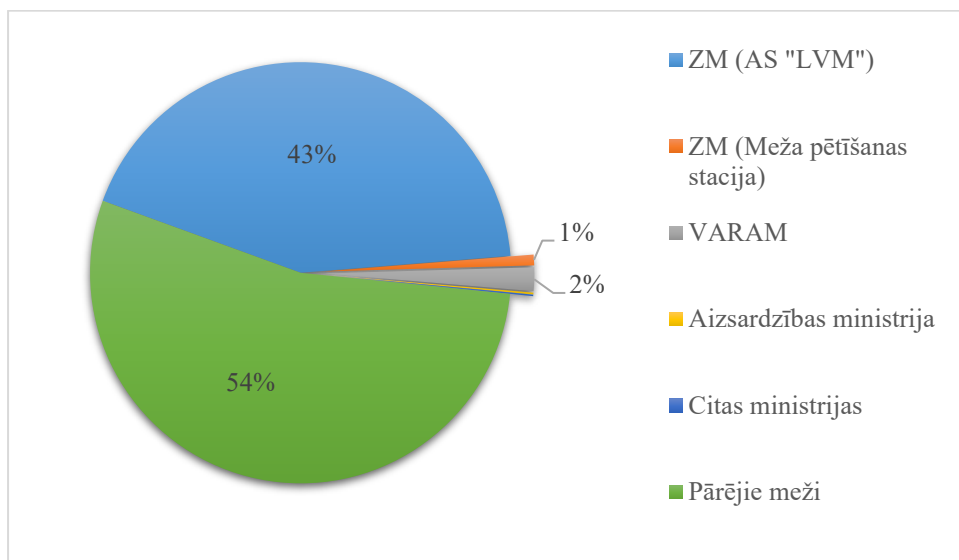
Meža putnu indeksa tendence periodam 2005.-2023. vērtējama kā mērens samazinājums, savukārt īstermiņa periodam 2019.-2023. tendence ir neskaidra. Nepieciešami pētījumi, kas ļautu noskaidrot atsevišķu meža putnu sugu skaita samazinājuma iemeslus un risku, ko tie rada šo sugu populācijai.

5.kritēriju "Meža aizsargājošo funkciju uzturēšana un atbilstoša uzlabošana meža apsaimniekošanā (it īpaši augsnes un ūdens)" raksturojošais indikators: *augšnes, ūdens un citu ekosistēmas funkciju aizsargājošie meži.*

Kopā Latvijā meži ar augsnes un ūdens aizsargājoši funkciju pēc VMD datiem 2024.gadā bija 474,817 tūkst. ha.

6.kritēriju "Sociālekonomisko funkciju un priekšnoteikumu uzturēšana" raksturojošie indikatori: *meža īpašumi; meža nozares ieguldījums kopējā pievienotā vērtībā; kopējie ienākumi; maksājumi par meža sniegtajiem pakalpojumiem; meža nozares darbaspēks; profesionālā drošība un veselība; koksnes patēriņš; apaļo kokmateriālu un koksnes produktu ārējā tirdzniecība; kurināmās koksnes kopējais patēriņš; rekreācijas meži; kultūras vērtības mežā.*

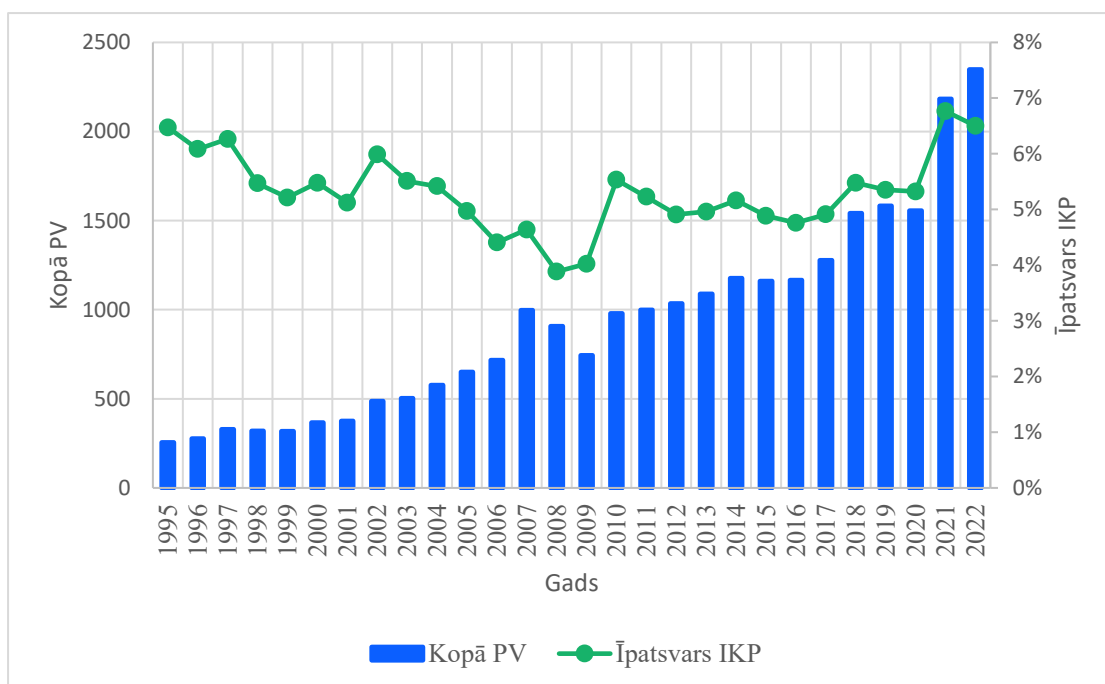
⁸ Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2020.-2023. <https://www4.meteo.lv/varam/2023/>

16.att. Meža īpatsvars pēc īpašnieka un valdītāja 2024.gadā, %

Avots: CSP (VMD/MSI)

Mežu sadalījums pēc īpašnieka desmitgadē saglabājies gandrīz nemainīgs, 2024.gadā valstij pieder 46% mežu un pārējie meži pieder pašvaldībām, privātām juridiskām un fiziskām personām.

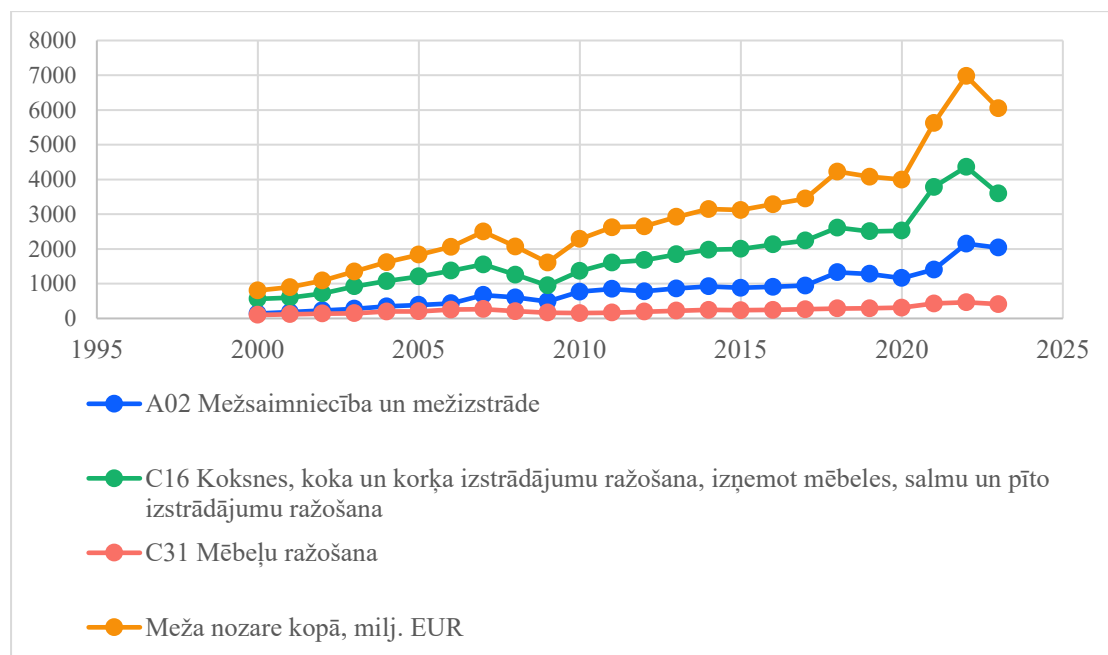
17.att. Meža nozares pievienotā vērtība faktiskajās cenās, tūkst. EUR un īpatsvars IKP, %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Meža nozares pievienotā vērtība desmitgadē ir gandrīz dubultojusies, savukārt īpatsvars IKP svārstās 5 līdz 7% ietvarā, kas ir augstākais rādītājs Eiropā⁹. Vidēji meža nozares īpatsvars Latvijas IKP saglabājās 5–6 % līmenī. (17.att.) Pēc 2021. gada novērojams straujš pievienotās vērtības kāpums, kas bija saistīts ar koksnes produktu cenu

⁹ State of Europe's Forests 2025 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglefindmkaj/https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2026/03/SoEF2025.pdf

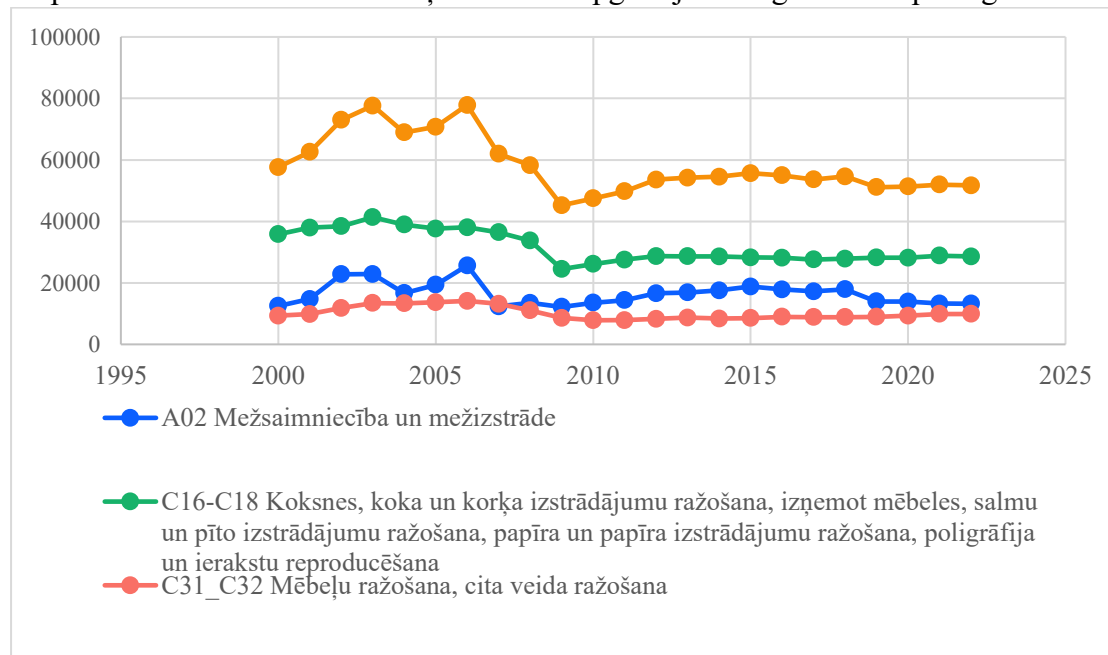
lēcienvēda kāpumu, pārsvarā enerģētikas, plātņu materiālu un celtniecības materiālu sektorā. Pēc 2023. gada lēzenāku vērtības pieaugumu pēc ekspertu¹⁰ aplēsēm nodrošina investīcijas saplākšņa un līmēto koksnes produktu ražošanā.

18.att. Apgrozījums sadalījumā pa apakšnozarēm, milj. EUR

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Apgrozījuma apgrozījums straujāk kāpis mežsaimniecībā un kokapstrādē, lēcienvēda kāpums 2021.-2022.gadā saistīts ar ārējo tirgu cenu kāpumu, kas mazinoties apaļkoku un produktu cenām krītas. Mēbeļu ražošanā apgrozījums saglabā lēnu pieaugumu.

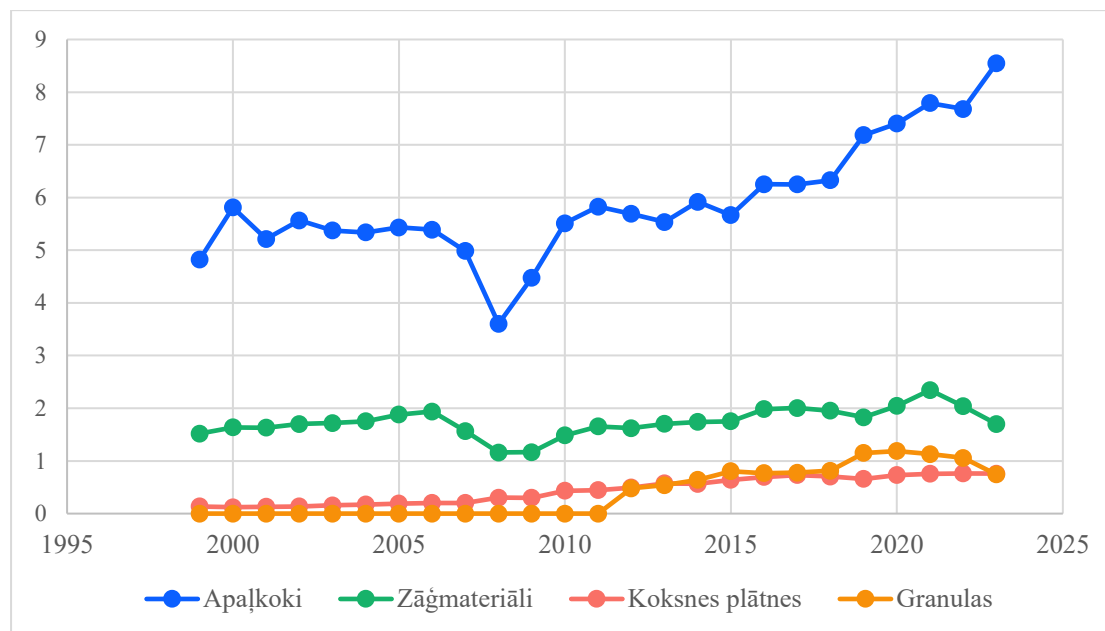

19.att. Nodarbināto kopskaits

¹⁰ <https://www.lbtu.lv/lv/projekti/apstiprinatie-projekti/2024/atbalsts-meza-nozares-strategiska-dokumenta-izstradei>

Avots: LVMI “Silava” pētījums

Kopumā pēdējo 15 gadu laikā, lai gan ir kāpis ražošanas apjoms, nodarbināto skaits meža nozarē saglabājas nemainīgā līmenī. Tas norāda uz augošu cilvēkresursu izmantošanas efektivitāti. Mežizstrādē nodarbināto skaits pakāpeniski sarūk, investējot augstproduktīvā mežizstrādes tehnikā.

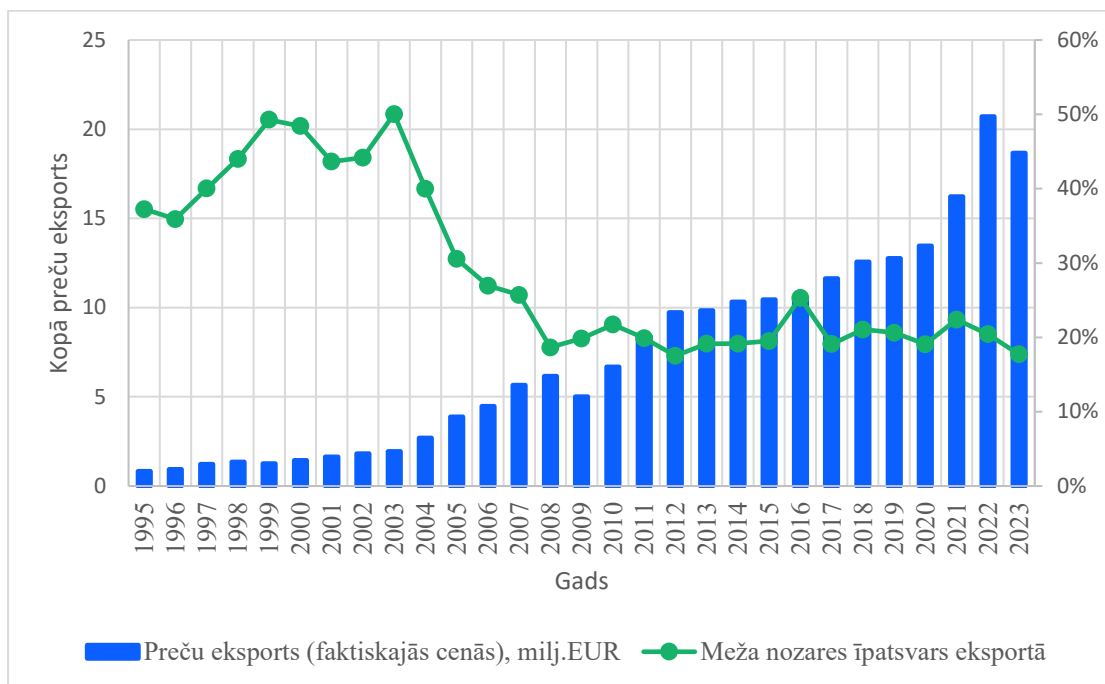
20.att. Koksnes produktu ražošana Latvijā uz vienu iedzīvotāju, m³/iedz.

Avots: LVMI “Silava” pētījums

Koksnes produktu ražošanas apjoms uz vienu iedzīvotāju ir lēni augošs, tai pat laikā apaļkoku ieguve uz iedzīvotāju desmitgadē ir kāpusi straujāk, kas saistāms ar ģeopolitisko situāciju un apaļkoku importa kritumu. Koksnes produktu patēriņš uz vienu iedzīvotāju 2020.gadā sasniedzis 2106 m³ apaļkoku ekvivalenta (RWE) uz 1000 iedzīvotājiem, pietuvojoties Eiropas mežaināko valstu vidējam rādītajam¹¹.

¹¹ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2026/03/SoEF-2025-Annex-Data-Tables.pdf

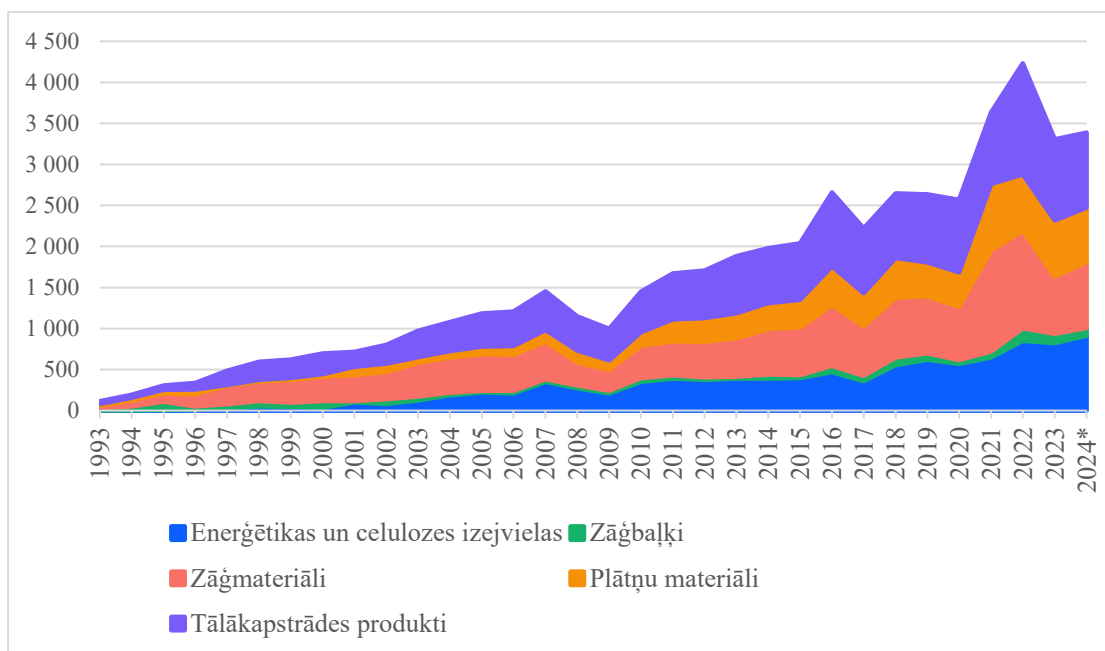
1. Pielikums
Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņēm 2026.- 2050. gadam

21.att. Koksnes produktu īpatsvars preču eksportā

Avots: LVMI “Silava” pētījums

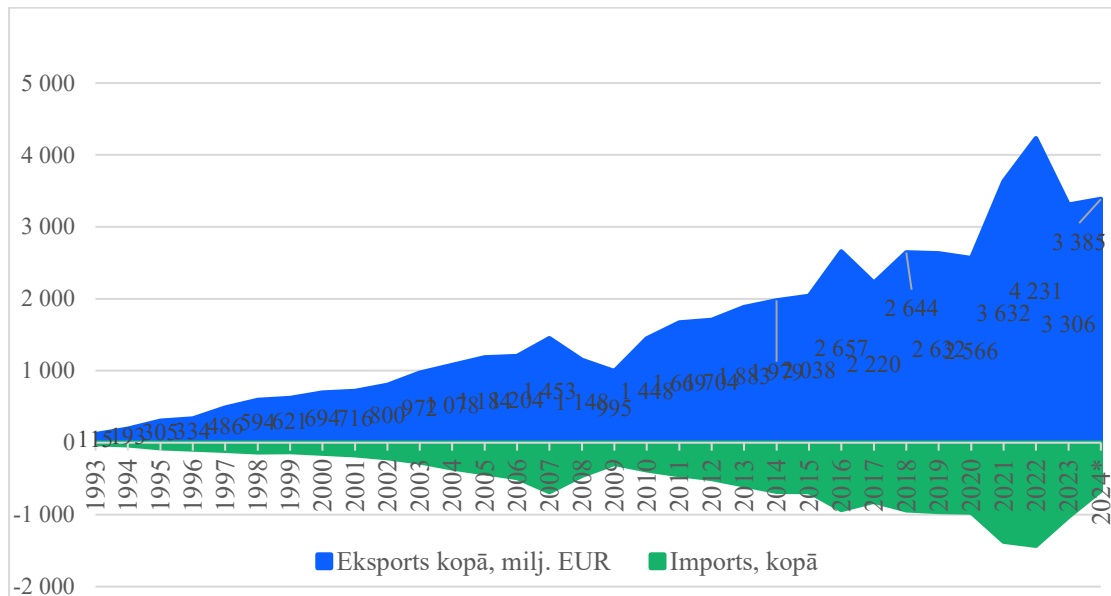
Meža nozares produktu īpatsvars Latvijas kopējā eksportā desmitgadē saglabājas stabili 20% robežās, stabilizējot valsts importa eksporta bilanci.

22.att. Kokrūpniecības nozares eksports, milj. EUR

Avots: LVMI “Silava” pētījums

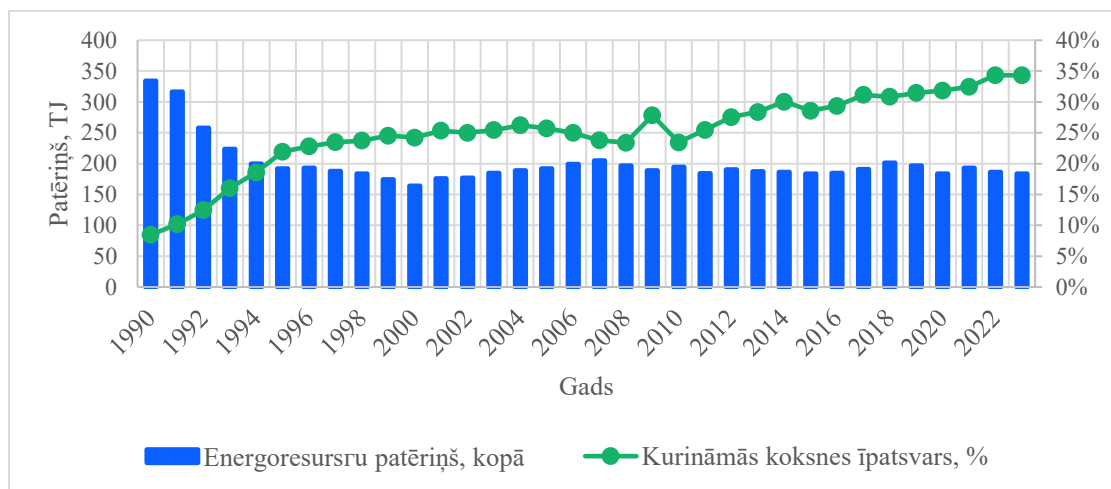
Pēc 2020. gada vērojams būtisks eksporta ieņēmumu kāpums, kas bija saistīts ar pieprasījuma lēcienveida izmaiņām celtniecības tirgos (2021., 2022. gadā) un koksnes produktu cenu būtisku pieaugumu: īstermiņā — zāģmateriāliem, koksnes plātnēm un granulām, mēbeļu produkcijai; ilgtermiņā — koksnes plātnēm un granulām. Kam seko nozares eksporta vērtības kritums, krītoties pieprasījumam un produktu cenām atgriežoties iepriekšējā līmenī vai pat zemāk.

23.att. Kokrūpniecības nozares eksporta/importa bilance, milj. EUR

Avots: LVMI "Silava" pētījums

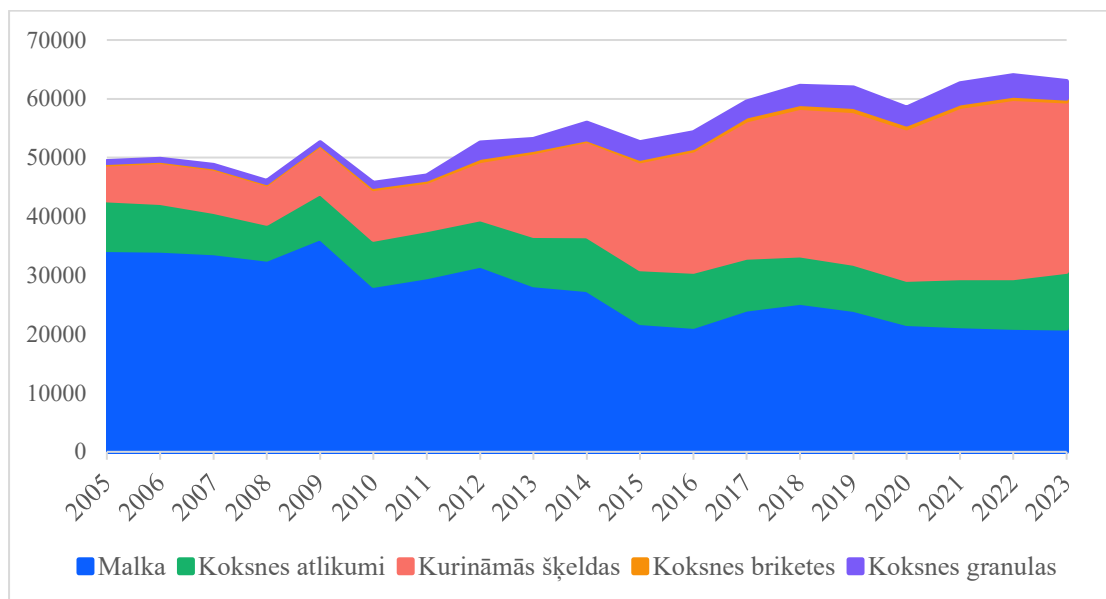
Kokrūpniecības nozares eksporta/importa desmitgades bilancē eksporta vienmērīgā vērtības pieauguma tendenci izmainīja jau iepriekš minētais globālais produktu cenu lēcieni un kritums. Importa straujo samazinājumu noteica Eiropu skārusī ģeopolitiskā situācija – Krievijas agresija Ukrainā, un sekojošās sankcijas.

24.att. Kopējais energoresursu patēriņš, TJ un kurināmās koksnes īpatsvars tajā, %

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Kurināmās koksnes patēriņa apjoms kopējā energoresursu patēriņā desmitgadē ir ievērojami pieaudzis, sasniedzot 34% (24.att.). Kāpums ir saistīts ar fosilo energoresursu patēriņa mērķtiecīgu aizvietošanu ar koksnes resursiem.

25.att. Kurināmās koksnes biomasas patēriņš sadalījumā pa kurināmā veidiem, 1000 TJ

Avots: LVMI "Silava" pētījums

Koksnes biomasas patēriņā mazinās malkas patēriņš, pakāpeniski pārejot uz ērtāk automatizējamiem un efektīvākiem kurināmā veidiem kā kurināmā šķelda, koksnes briķetes un granulas. Vērtējot no pieejamības potenciāla, kurināmās šķeldas pieejamības potenciāls ir tuvu robežai (lielākā daļa tiek patērēta Latvijā, tikai daļa tiek eksportēta), savukārt granulu izmantošanai ir zināmas rezerves (pašlaik ne mazāk kā 80 % no saražotajām granulām tiek eksportēti).